

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у січні 2023 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси, інтернету та неопублікованими документами)

День Соборності України

З нагоди 104-ї річниці проголошення Акту Злуки Української Народної Республіки, що увінчав соборницькі прагнення українців усієї країни, 22 січня у столиці та інших містах пройшли тематичні заходи, концертні виступи та пізнавальні програми під гаслом «Україна соборна. Разом до Перемоги!». У Києві до Дня Соборності України відбулися святкові концерти за участі таких колективів і артистів, як: Ансамбль солістів «Благовість» Українського академічного фольклорно-етнографічного ансамблю «Калина» (Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків); Муніципальна академічна чоловіча хорова капела ім. Л. М. Ревуцького (МВЦ «Музей історії міста Києва»); Муніципальний академічний камерний хор «Київ» (Національний заповідник «Софія Київська»); Заслужений народний ансамбль пісні й танцю України «Дарничанка» (Національний музей Т. Шевченка); н. а. України Т. Компаніченко разом із гуртом «Хорєя Козацька» (Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник); солісти В. Стельмах, Олена та Володимир Раєвські, та піаністка С. Мартинюк (Музей видатних діячів української культури). Також цього дня у Музеї історії міста Києва демонструвалися документальні фільми серіалу «Мистецтво в країні війни» (виробництво *DocNote Films – Babylon-13*), героями яких стали поетеса С. Поваляєва, прозаїк Л. Дереш, дитяча письменниця І. Ковалишена. У Національному музеї історії України відбулася лекція кандидатки історичних наук А. Якубець про історичне свято. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України відзначив цей день презентацією виставки «Миттєвості боротьби за Соборність України у фотосвітлинах із фондів ЦДАВО України» (понад 100 фотографій, що зберігаються серед документів фонду Івана Огієнка). Військові традиції українців продемонструвала банерна експозиція «Сучасне військо крізь призму минулого» (Контрактова площа), створена Центром досліджень воєнної історії ЗСУ. Крім того, протягом 20–25 січня у столичних бібліотеках пройшли виставки-пам'яті, години державності, творчий майстер-клас «Україна: соборна, вільна, сильна», флешмоб «Єднаймося, українці, – в єдності сила!». Молодіжна секція Української бібліотечної асоціації провела у соцмережі флешмоб «Книжковий ланцюг єдності», який об'єднав всю Україну.

В межах відзначення Дня Соборості України у Львові на майдані св. Івана Павла II Папи Римського презентовано ревію звитяжної пісні «В єдності сила народу». Під час мистецького дійства прозвучали колядки, пісні часів УНР та Січового Стрілецтва у виконанні оркестру Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Національної академічної хорової капели «Дударик» та Львівського муніципального хору «Гомін». У Львівській національній філармонії солісти М. Шуневич, М. Лаба, О. Гриб, А. Чубінська та квінтет бандуристок «Львів'янки» представили музичну програму «До Дня Соборності України. З тобою минуле й майбутнє одне». 22 січня акції єднання, тематичні години, виставки, благодійні аукціони, кінопокази та концерти відбулися у Вінниці, Житомирі, Луцьку, Черкасах, Чернігові, Полтаві, Івано-Франківську та інших містах.

День пам'яті Героїв Крут

105-й річниці бою під Крутами, який для українського народу став символом героїзму та самопожертви молодого покоління в боротьбі за незалежність, було присвячено тематичні виставки, лекції та зустрічі. Зокрема у столиці 26–29 січня пройшли: літературно-мистецький захід «Дзвонять серця Ваші вічні...» за участі письменниці Н. Дзюбенко-Мейс, актора В. Корольова, композитора і виконавця І. Якубовського та нацгвардійців (Національний музей літератури України); науково-освітня програма «Музейники розповідають... Українські Фермопіли: правда і міфи про бій під Крутами» (Національний музей історії України); книжкова виставка «До Дня пам'яті Героїв Крут» (Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого); лекція історика Р. Мартинюка «Від Крутянського поля до Берестейського тріумфу: 105 років міжнародного визнання УНР» (Інформаційно-виставковий центр Музею Майдану); лекція історика В. Скальського «Крути 1918: нові дослідження й нові відкриття. Франковий сальон» (Будинок-музей Миколи Лисенка).

Вшанування пам'яті

27 січня у Києві в Інформаційно-виставковому центрі Музею Майдану відбувся захід до дня пам'яті кримчанина, громадського активіста, політв'язня Кремля, військовослужбовця Геннадія Афанасьєва. На зустрічі презентовано його книгу «Піднятися після падіння» зі спогадами про перебування у російській в'язниці в окупованому Криму. У події взяли участь рідні та друзі Геннадія, представники громадської ініціативи «Крим_SOS», а також заступник міністра культури та інформаційної політики України Т. Шевченко, генеральний директор Музею Революції Гідності І. Пошивайло, керівник проєкту «Крим. Реалії» В. Притула та інші. Організатори: Міністерство культури та інформаційної політики України, Державне підприємство «Центр захисту інформаційного простору України», Національний музей Революції Гідності.

24 січня у столичному Будинку кіно за ініціативи Національної спілки кінатографістів України проведено вечір пам'яті н. а. України Наталії Наум (1932–2004). Шанувальники творчості актриси мали можливість подивитися уривки з

кінострічок за участі Н. Наум, зокрема, таких як «Поема про море» Ю. Солнцевої (1958), «Олекса Довбуш» (1959) та «За двома зайцями» (1961) В. Іванова, «Білий птах з чорною ознакою» (1970) Ю. Ілленка й інших. Модератор вечора – кінознавець С. Тримбач.

23 січня до 74-ї річниці від дня народження українського поета, перекладача, мистецтвознавця Грицька Чубая на сцені Львівського національного академічного театру опери та балету ім. С. Крушельницької відбувся концерт «Цей світ – вертеп». Програму склали пісні, колядки, «РОЕТУ» та «Колискові для Олекси» у виконанні Тараса та Соломії Чубай у супроводі Академічного симфонічного оркестру «INSO-Львів» і музичного гурту. Також цього дня у Львові відкрито вулицю Грицька Чубая. А з 19 січня в українських кінотеатрах пройшли прем'єрні покази документальної стрічки «Чубай. Говори знову» режисера М. Крупівського. Ведучим у фільмі виступив письменник С. Жадан.

Національний банк України випустив нову пам'ятну монету «Василь Кричевський», присвячену 150-річчю українського художника, архітектора та графіка. Над оформленням монети працювали художники В. Таран, Олександр і Сергій Харуки та скульптор В. Атаманчук.

Благодійність

17 січня у Будинку кіно у Києві було влаштовано благодійну ретроспективу Маріупольського кінофестивалю «Кіно і ти» на підтримку реабілітаційних програм важко поранених військовослужбовців Збройних сил України. Глядачам запропоновано переглянути такі фільми, як «Шалені Бджолярі» Я. Кузьменка, «Ілюзія» А. Хорошилової та документальну стрічку «Я був народжений не для війни» В. Робського. Організатори заходу: ГО «Надійне Майбутнє», Національна спілка кінематографістів України, ЯКультура Маріуполь, Департамент культури Київської міської державної адміністрації.

21 січня столичний культурний простір *Squat 17b* та Центр підготовки операторів БПЛА «Крук» разом із куратором О. Заклецьким відкрили благодійну виставку «Очі перемоги», присвячену безпілотникам як новому цивілізаційному явищу. Організатори заходу ставили за мету – збір коштів на ремонт навчальних дронів. Відвідувачі мали можливість придбати роботи сучасних українських художників, серед яких – А. Сидоренко, О. Грехов, Л. Раштанова, *Dita Galas*, В. Падун, Л. Падун. Е. Потапенков, О. Сай, Р. Шостя, Н. Тітов, Ю. Журавель, О. Манн, а також календар, проілюстрований картинами митців.

19 січня у Полтавському художньому музеї імені Миколи Ярошенка працювала експозиція дитячих малюнків «Мистецтво проти гармат. Діти». Кошти від продажу робіт юних учасників проєкту з різних куточків України підуть на забезпечення потреб захисників. Крім того, 26 січня у художньому музеї було розгорнуто благодійну виставку картин Д. Фролова «Ренесанс ідентичності». Художник представив свій творчий доробок за донат на підтримку ЗСУ.

28 січня у Запорізькому художньому музеї відкрито експозицію робіт місцевого художника В. Міткова «Життя на уламках». Автор перетворює уламки

російських ракет на артоб'єкти задля благодійності та допомоги українській армії.

У «Видавництві Старого Лева» додруковано збірку віршів для дітей «Татусева книга» Володимира Вакуленка, якого вбили російські окупанти. Увесь прибуток від продажу накладу буде спрямовано родині харківського письменника.

Голубів миру, які цього року прикрашали головну «ялинку незламності» у Києві, реалізовано на благодійному онлайн-аукціоні. Виручені кошти підуть на підтримку українських військових, зокрема на «Армію дронів». Організатор акції – компанія «Folk Ukraine».

Креативні індустрії

Вітчизняний бренд одягу й аксесуарів *S-care* випустив серію тематичних нашивок *Sila Ptakha*, створену за мотивами давніх зразків вишивки з фондів Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара». Перша частина колекції нараховує п'ять патчів, натхненних вишитим доробком Полтавщини, Буковини, Київщини, Поділля та Чернігівщини. У них використано елементи стилізованих пташок із традиційних орнаментів етнографічних регіонів. Ескізи птахів-нашивок виконала ілюстраторка М. Кінович.

Українська дизайнерка О. Караванська презентувала нову колекцію вишиванок, створену разом із текстильною дизайнеркою К. Уманською. Показ «Вишиванка-Couture третього тисячоліття» відбувся 16 січня у Дзеркальній залі Львівської національної опери, а моделями дефіле виступили артистки балету. Режисер дійства – генеральний директор-художній керівник театру В. Вовкун.

Регіональна культурна політика

21 і 22 січня у Дніпрі вперше пройшов фестиваль релокованих бізнесів *Check-in Dnipro*. Відвідувачі мали можливість отримати корисну інформацію про масштабування бізнесу, пошук партнерів, грантову підтримку тощо. Програму заходу склали: нетворкінг, ярмарок, майстер-класи, лекції з мистецтва та історії, сучасна музика у виконанні *Renie Cares*, *Ship Her Son*, гуртів «The Unsleping» і «Nyphen Dash». Організатори фестивалю – *Abstract beats community* та мистецька формація «Module» (Дніпро), громадські організації *Shift* (Краматорськ Донецької обл.) і *Shum.Rave* (Слов'янськ Донецької обл.).

Культурні проекти

20 січня у Києві в Національному заповіднику «Софія Київська» під час вечора культурної дипломатії «Григорій Сковорода: від Софії Київської до Ближнього Сходу» Надзвичайний і Повноважний посол України в Лівані 2016–2022 років І. Осташ презентував авторський документальний фільм «Григорій Сковорода. Світе, я йду до тебе» режисера С. Литвинова, а також перше видання творів українського філософа у перекладі арабською мовою. Наприкінці вечора прозвучали твори Г. Сковороди в інтерпретації н. а. України Т. Компаніченка.

23 січня у столичній Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого відбулася презентація видання В. Чебаник та А. Корнієнко «Українські прописи для всієї родини» (Київ, Друкарський двір Олега Федорова, 2022). Представлена прописна абетка побудована на основі шрифтів проєкту візуалізації української мови «Рутенія. Графіка української мови» художника-графіка, каліграфіка В. Чебаніка. Книга побачила світ за підтримки волонтерів громадської ініціативи #інфоВАРТА.

21 і 22 січня у Києві відбувся фестиваль актуальної культури від мистецьких проєктів «Пожежа», «На часі», «Arsenal XXII» та бару «Вогник». Масштабна музична програма включала виступи як легендарних «Аква Віта», *the unsleeping*, так і представників молодшої сцени – *Badwor7h*, *DOBRYVA*, *The Lazy Jesus*, *Oi FUSK* й інших. Окрім концертів, організатори влаштували виставку сучасного мистецтва (інсталяції, живопис, об'єкти, колажі та фото), лекції про сучасне українське кіно та соціальні тренди, благодійний тату-марафон.

Театр

Українські театри, попри обстріли, повітряні тривоги та відсутність світла, показали нові вистави. Зокрема 7 січня Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки презентував сценічне прочитання п'єси М. Смілянець «Молитва за Елвіса» (автор пісень «Тік так», «Брате», «Янголи» М. Авксент'єв). 22 січня у Мистецько-концертному центрі імені Івана Козловського Київського національного академічного театру оперети представлено ще одну версію твору М. Смілянець – виставу-перформанс «Позивний “Елвіс”» за участі рок-гурту «LuftPauza». 28 січня у Київському національному академічному театрі оперети відбулася прем'єра спектаклю «Квартет» за п'єсою англійського письменника і драматурга Р. Харвуда. Перед початком показу було організовано прес-підхід, в якому взяли участь генеральний директор-художній керівник театру Б. Струтинський, режисер-постановник О. Білозуб, диригент-постановник Д. Осман. 3 січня на мікросцені Національного академічного Молодого театру режисер-постановник А. Білоус втілює сценічний мікс «Жагуча таємниця» за мотивами новел австрійського письменника С. Цвейга. У виставі грають наймолодші актори театру. 21 та 22 січня у Київському академічному театрі драми та комедії на лівому березі Дніпра представлено нову постановку за п'єсою сучасного шотландського драматурга Д. Гарровера «Чорний дрізд». Проєкт став дебютною роботою молодшої режисерки Я. Безсмертної. 26 та 27 січня на головній сцені Національного академічного драматичного театру імені Лесі Українки виступив Харківський академічний драматичний театр із прем'єрною виставою «Возлюби ближнього свого» за романом Е. Ремарка.

Київський академічний театр «Колесо» запропонував глядачам ексклюзивні заходи – екскурсії за лаштунки театру перед виставами. Прогулянки будівлею (пам'ятка архітектури ХІХ ст.) провела з. а. України В. Бойко. 22 січня в межах цієї акції вперше пройшов спектакль «СкороВода» за сценарієм І. Драча й В. Мельник «Варшава», за сценарієм В. Мельник «Сад божественних пісень Григорія

Сковороди» та за матеріалами, наданими Національним літературно-меморіальним музеєм Г. С. Сковороди. 28 січня на сцені театру «Колесо» відбулась прем'єра п'єси «Ультіма Туле» за оповіданнями С. Грабінського, яку відвідав її автор український драматург А. Бондаренко.

Свої нові постановки презентували також інші театри країни. Серед них: «Агора» за мотивами текстів Платона (Львівський академічний драматичний театр ім. Лесі Українки); «Вертеп» на основі тексту Сокиринського вертепу 1774 року (Перший академічний український театр для дітей та юнацтва у Львові); «Вовчиха» за однойменним твором О. Кобилянської (Івано-Франківський національний академічний обласний український музично-драматичний театр ім. І. Франка); «Дафніс і Хлоя» на музику М. Равеля за однойменним романом давньогрецького письменника Лонга (Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії ім. М. С. Щепкіна).

Івано-Франківський національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка відкрив філію – *Lviv Branch*. Відтак знакові постановки франківців можна побачити на сценах львівських театрів та у просторі «Fest Republic».

Музика

Лауреатом премії імені Б. М. Лятошинського у 2023 році за напрямом «окремий твір» став український композитор І. Щербаків. Премію митцю присуджено за ораторію «Великого бажайте» на тексти «Заповіту» патріарха Йосипа Сліпого та канонічні тексти.

Цього місяця Національна філармонія України підготувала оригінальні концерти зі святковою органною музикою, українськими піснями та танцями у джазовій обробці, серенадами тощо. Для поціновувачів академічної музики прозвучали класичні твори європейських та українських авторів. Зокрема 31 січня у програмі концерту Національного симфонічного оркестру України під орудою диригента Ю. Літуна вперше можна було почути сюїту «Коляда» з музики до опери-балету «Пори року України» (2022 рік) сучасного українського композитора В. Самофалова.

12–22 січня на сцені Львівської національної філармонії імені Мирослава Скорика вже вп'яте відбувся різдвяний фестиваль «Bach Contemporary», ініціатором та організатором якого виступила українська органістка О. Мацелюх. Програма включала різні адаптації спадку німецького композитора Й. С. Баха. Цього року учасниками фестивалю стали численні сольні виконавці, камерний оркестр «Віртуози Львова», музиканти-віртуози на фортепіано, органі, гітарі, флейті, саксофоні. Концерти супроводжувала візуалізація від художниці-імпровізаторки О. Куц.

20–25 січня у Львівському органному залі тривав фестиваль класичної музики «Людкевич Fest», заснований у 2017 році музичною агенцією *Collegium Management*. Інтерпретації творів українського композитора Станіслава Людкевича презентували оперна співачка С. Соловій і піаністка Ю. Маківничук, соп-

рано С. Разіна та піаністка І. Кірчанова, фортепіанний дует Н. Зубко та П. Довгань, Академічний симфонічний оркестр Луганської обласної філармонії та Львівський муніципальний хор «Гомін».

Візуальні мистецтва

27 січня в Національному центрі «Український дім» у Києві відкрито виставку-перформанс «Памфірова Маланка. Танець смерті та життя». Проєкт присвячено стрічці «Памфір» режисера Д. Сухолиткого-Собчука, а також дійству Маланки – українському народному обряду щедрування, який передбачає давню традицію переодягання у різних тварин та фольклорних персонажів. У показі – більш як чотири десятки містичних костюмів і сотня обрядових масок, створених народними майстрами та художниками для фільму «Памфір». Представлено також фото- та відеоматеріали про роботу над картиною, котрі розкривають творчу лабораторію режисера Д. Сухолиткого-Собчука, художниці з костюмів М. Квітки, концепт-художниці О. Юрасової, оператора М. Кузьменка та художника-постановника І. Михайлова. На виставці можна було дізнатися про значення та технології виготовлення масок і костюмів, послухати лекцію про особливості маланкового обряду у різних регіонах України від етнологині Н. Хоменко. Вернісаж реалізовано Національним центром «Український дім» та *FILM.UA Group* за фінансової підтримки Державного агентства України з питань кіно, Українського культурного фонду, Польського інституту кіно та французького *CNC*.

Також у столичних музеях й інших мистецьких просторах розпочали роботу виставки: «Одне з одним. Просторові діалоги» в межах серії таких проєктів – роботи художниць К. Синиці та Н. Лелюк (Мала Галерея Мистецького арсеналу); «Гетьман Михайло Дорошенко. Повернення з небуття» – батальний живопис А. Серебрякова (Музей Гетьманства); «Жива вода» – живопис і графіка В. Зарецького, М. Глуценка. П. Бевзи, Р. Романишина та інших майстрів (галерея «АБС-арт»); «Гей, ви козаченьки!» – роботи художника-аніматора та книжкового графіка Е. Кирича (художня галерея «Митець»); «У мене вибухає голова» – живопис і скульптури О. Ляпіна, виконані у жанрі наївного мистецтва (ЦСМ «Білий світ»); «День – це багато» – пейзажі та натюрморти О. Бабака (аукціонний дім «Goldens»); «Глибоко відчувати» – текстильний живопис із вовни, шовку та волокон конопель О. Ткаченко («Portal 11»); «Модернізм і магія» – живопис, графіка та кераміка Р. Сельського (галерея «Ню арт»); «Випалной!» – сучасна кераміка українських митців, виготовлена в традиційній японській дров'яній печі (Українсько-Японський центр Київського політехнічного інституту ім. І. Сікорського); «*U (CRIME)*А. Крим під російською окупацією» – десять ілюстрацій І. Вале, що демонструють злочини РФ на півострові та їхні наслідки (кав'ярня «ТАКАВА»).

11 січня у Києві в пресцентрі Укрінформу відбулася презентація фотоальбому «Іловайськ». До книги увійшли сотні світлин авторства фотографів О. Гляделова, М. Дондюка, М. Лисейка та М. Левіна, присвячені Іловайській операції та загиблим героям. Фотоальбом надруковано видавництвом «Бланк-Прес» на замовлення Державного підприємства «Центр захисту інформаційного простору

України» за результатами відкритих мистецьких конкурсів Міністерства культури та інформаційної політики України.

Нинішнього січня у Києві, Львові та Ужгороді в межах проекту «Анімація артопору в окупації» пройшла виставка робіт херсонських художників, створених у період понад восьми місяців окупації. Творчість таких авторів, як Ю. Данилевська, Л. Білецька, *Marka Royal, Mona*, О. Жуковський, Р. Храмцова, О. Печорський, О. Крючковська, В. Рейнхарт, К. Терещенко, В. Березіна, представлено у формі анімації, щоби про позицію непокори митців російським загарбникам мали змогу дізнатись якомога більше людей у різних країнах. Цей проєкт став першим, підтриманим ЮНЕСКО в межах програми «Перепідключення UA», яку реалізує ГО «Музей сучасного мистецтва».

Від 22 січня до 5 лютого в Марійському духовному центрі в Зарваниці, що на Тернопільщині, тривав VI Всеукраїнський мистецький пленер «Тобі, Богородице!», присвячений видатним українцям і краєвидам рідної землі. Створені учасниками пленеру роботи буде передано духовному центру для поповнення фондів майбутньої галереї сакрального мистецтва імені митрополита Андрея Шептицького. У творчому заході взяли участь художники з Тернопільщини, Києва та Харкова, серед яких – Ю. Клапоух, М. Дирбавка, М. Євтушенко, М. Шевчук.

Цього місяця у містах України розгорнуто, зокрема, експозиції: «Мови війни» – роботи українських художників І. Гори, Д. Євсева, В. Дмитрика (Одеський художній музей); «Переможемо темряву» – картини М. Качура та ковані вироби Я. Паньківа, «Зимові фантазії» – живопис Т. Мурафи (Музей мистецтв Прикарпаття в Івано-Франківську); «Благословенною рукою Емілії Бережницької» – пів сотні портретів, пейзажів, натюрмортів художниці з Коломиї (Івано-Франківський краєзнавчий музей); «Традиції Полтавщини: живі образи» – світлини київської етнофотографки А. Сенік (Полтавський художній музей імені Миколи Ярошенка); «Мистецька візія» – картини Р. Сельського (галерея «Євро Арт» у Рівному); «Жива вода» – різножанрові роботи членів Закарпатської обласної організації НСХУ на тему води (артгалерея «Ужгород»); «Стежки на полотні» – вишиті роботи С. Макаренко (Хмельницький обласний художній музей); «Разом – незламні» – світлини українських фотографів, серед яких А. Власова, А. Герасименко, Є. Малолетка, М. Левін, О. Фурман, присвячені українському спротиву (залізничний вокзал «Херсон»).

2 січня у Фастові на Київщині з ініціативи заслуженого художника України А. Марчука відкрито картинну галерею. Експозицію нового мистецького простору склали роботи, створені учасниками пленеру «Фастів живописний» (2022 рік), а також три десятки картин із власної колекції А. Марчука. Зокрема представлено твори таких українських митців, як І. Мельничук, С. Позняк, О. Ольхов, І. Красний і Т. Красна, В. Федорук, Л. Мітченко, Ф. Чорнобров, О. Рожков, О. Назаренко, О. Морозов, В. Копайгоренко, А. Буртовий, Л. Маадир, А. Марчук та інші.

В Ужгороді встановлено мініскульптуру «Професор з окопу», присвячену краєзнавцю, науковцю, військовослужбовцю Ф. Шандору. Автор скульптурки – Р. Мурник.

Музейна справа. Охорона культурної спадщини

Від 5 січня у Національному музеї Голодомору-геноциду експоновано роботу-триптих київських митців Тараса та Юрія Гончаренків «Геноцид 1933» (1989 рік), виконану в техніці мозаїки. Твір було передано музею в листопаді 2022 року Асоціацією благодійників України від імені американського колекціонера, власника найбільшої приватної художньої колекції, що пов'язана з Голодомором, М. Вільямса.

20 січня Національний музей «Київська картинна галерея» відновив експонування виставкового проєкту «Божественна комедія», який реалізовано разом із галереєю «Artarea» та Благодійним фондом підтримки культури та мистецтв. До уваги відвідувачів – пів сотні ілюстрацій Сальвадора Далі до поеми Данте Аліг'єрі, тематичні інсталяції та відео.

5 січня в галереї «Хлібня» Національного заповідника «Софія Київська» презентовано виставку українського вбрання XVII–XVIII століть «Костюмотека. Українське бароко» – другий виставковий проєкт в межах співпраці «Софії Київської» та столичного Національного університету технологій та дизайну. Автори реконструкцій – студенти та викладачі кафедри художнього моделювання костюма КНУТД. Експозицію доповнено ескізами та зразками трикотажу в етнічному стилі, створеного майстрами Будинку моделей «Хрещатик» (1961–2003 рр.).

Цього ж дня у Національному музеї літератури України в Києві відбулося відкриття виставки «Василь Стус. Пам'ятаємо!» до 85-річчя від дня народження поета, перекладача, дисидента В. Стуса. На ній представлено раритетні видання, рукописи, публікації в часописі «Сучасність», особисті речі поета, його прижиттєві портрети художників В. Зарецького та О. Хорунжого, а також родинні фото з сімейного архіву й листи до сина Дмитра.

12 січня з нагоди 150-річчя від дня народження українського художника, архітектора, графіка Василя Кричевського столичний Музей книги і друкарства України розгорнув експозицію його робіт: обкладинки видань, ілюстрації до творів, зокрема до роману «Чорна рада» П. Куліша та повісті «Ніч перед Різдвом», екслібриси тощо. Також Музей української діаспори відкрив до ювілею віртуальну виставку «Василь Кричевський. 150», яку склали вибрані твори В. Кричевського з колекцій Музею української діаспори, Національного художнього музею України, Полтавського краєзнавчого музею ім. Василя Кричевського та Музею мистецької родини Кричевських в Опішні на Полтавщині. Широкому загалу представлено архітектурні начерки митця, зокрема, один із перших ескізів проєкту будинку Полтавського земства, зарисовки інтер'єрів, виконані художником під час робіт над кінострічками, ескізи орнаментальних композицій для текстилю, книжкові обкладинки, графічні та живописні краєвиди.

13 січня Музейно-виставковий центр «Музей історії міста Києва» запропонував відвідувачам оглянути одразу два проєкти, наповнені експонатами з основного фонду музею. Виставку «Читаймо» приурочено до 450-річчя від заснування І. Федоровим друкарні у Львові та 225-річчя першого видання «Енеїди» І.

Котляревського. У показі – книжкова графіка (серія ілюстрацій Є. Кибрика до повісті М. Гоголя «Тарас Бульба» та ліногравюри В. Лопати до «Слова о полку Ігоревім»), екслібриси та раритетні книжки, зокрема, барокове Євангеліє з колекції танцівника Сержа Лифаря. Експозиція «Зимова ностальгія. Папір, картон», серед іншого, включала пейзажні малюнки з раннього періоду творчості Т. Яблонської, начерки М. Глущенко, роботи М. Дерегуса, графіку В. Лопати.

10 січня у Чернівецькому художньому музеї в межах виставкового проекту «Літературно-мистецька Буковина» запрацювала експозиція «Образ Юрія Федьковича в скульптурі Володимира Гамалія». До неї увійшли фото пам'ятників, твори станкової скульптури з музейного зібрання, а також два скульптурних портрети Ю. Федьковича з авторської колекції художника В. Гамалія. Виставку також доповнили музейні предмети, дотичні до концепції виставки: живописна робота В. Красьохи, рідкісний музичний інструмент цитра, гуцульський сардак, свічник, топірці, буковинський килим, різьблений столик та інше.

18 січня, у міжнародний День музейних селфі, лише деякі мистецькі заклади організували популярний серед українців офлайн захід. Зокрема у столичному Національному культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький арсенал» гостям було запропоновано безплатно відвідати виставки «Серце землі», «СПЕЦВАНТАЖ! Історії повернення українських культурних цінностей». У МВЦ «Музей історії міста Києва» цього дня працювали кілька локацій для серфі, серед яких – «Скарби різдвяної скрині», «Як справа, так і зліва», «Made in Kyiv. Археологія повсякдення». Зробити фото на тлі улюблених експонатів можна було у Полтавському художньому музеї ім. М. Ярошенка, Закарпатському музеї народної архітектури та побуту в Ужгороді, Музеї мистецтв у Кропивницькому. На підтримку Херсонського художнього музею імені Олексія Шовкуненка, розграбованого восени окупантами, шанувальники галереї виклали в соцмережах селфі-епізоди довоєнних років.

16 січня у селі Криворівня Івано-Франківської області запрацював музей художниці та етнографині Параски Плитки-Горицвіт. Музей складається з двох локацій: виставкової зали у колишній сільраді та меморіальної хати, де мешкала мисткиня. Основою експозиції стали роботи Параски Плитки-Горицвіт (рукописні книги, картини, ікони, фотографії), відреставровані для виставки «Подолання гравітації», яку організував у Києві Мистецький арсенал (2019 рік).

У Чернігівському обласному художньому музеї імені Г. Галагана відкрито безпечний мистецький простір «ПідВал». 26 січня у новій виставковій залі було розгорнуто виставку художніх фотографій турецького майстра Б. Текіна «Те, чого не існує», присвячену переміщеним особам.

Туристично-культурний хаб «Київ Цифровий» презентував проєкт, в межах якого у форматі AR представлено історичних постатей, архітектурні шедеври та культурні об'єкти столиці. Серед експонатів – засновник Києва Кий, будівлі часів Київської Русі, магичні звірі з картин Марії Примаченко та інше.

Львівський стартап *Chameleon Age* відтворив у доповненій реальності замок у Хусті на Закарпатті, який зараз у стані руїн. 3D-моделі фортеці XVII століття (фортифікації, інтер'єр, лицарську залу) можна буде побачити у створеному мобільному додатку. Екскурсію замком проводитиме віртуальний гід.

Історичний центр міста-порту Одеси включено до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО під загрозою. Наразі в Україні під захистом ЮНЕСКО: собор Святої Софії, Києво-Печерська лавра й Церква спаса на Берестові в Києві, ансамбль історичного центру Львова, дуга Струве, букові праліси і давні ліси Карпат, резиденція митрополитів у Чернівцях, дерев'яні церкви у Карпатах, Херсонес Таврійський.

До Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України внесено: глинянський візерунковий текстиль (Львівська обл.), поліську дудку-викрутку (Рівненська обл.), буковинську та бессарабську тайстру (Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська обл.). Складовою культурної спадщини України став також Музей горюньської культури (Нова Слобода, Сумська обл.), який складається з відтвореної селянської садиби кінця XIX – початку XX століття та традиційних господарських споруд: сараю, клуні, вітряка. Експозиції музею присвячено горюнам – малочисельній етнічній групі, котра збереглась на Сумщині.

Література. Книговидання

Лауреатами премії Кабінету Міністрів України імені Максима Рильського за 2022 рік стали: І. Мегела за переклад з німецької мови твору «Казки, легенди, притчі» Г. Гессе (номінація «За переклад українською мовою творів видатних зарубіжних авторів») та Р. Божко (Карагезян) за переклад з української мови на вірменську твору «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького (номінація «За переклад творів українських класиків і сучасних авторів мовами народів світу»).

Літературну премію імені Павла Тичини Національної спілки письменників України за найкращу книгу поезії здобули: М. Гриценко за «Колосінь» (Київ), С. Дідух-Романенко за «Маяк і маятник» (Бориспіль Київської обл.), О. Гончаренко за «Серце у вогні» (Мелітополь Запорізької обл.), В. Романовський за «Аромат припізнілого цвіту» (Харків). Вручення нагород відбулось 19 січня у Літературно-меморіальному музеї Павла Тичини у Києві.

13 січня на Вінниччині відзначено переможців Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського, яку присуджують за найкращі гумористичні та сатиричні твори. Нагороду отримали В. Рудик за сатиричний роман «Слуга народу» (перше місце), В. Кирницький за аудіоальбом сатири та гумору «Кому чого бракує» й О. Дяченко за авторські гумористичні відеосюжети.

Міжнародний фестиваль «Книжковий Арсенал» разом із *Goethe-Institut* в Україні, за підтримки Франкфуртського книжкового ярмарку та Фонду *Buchkunst* всьоме провели конкурс «Найкращий книжковий дизайн» за 2022 рік. З-поміж 142 видань, створених українськими дизайнерами й ілюстраторами, обрано чо-

тирнадцять найкращих у п'яти категоріях: книжка для читання, візуальна, дитяча, утилітарна книжка й експеримент. Серед переможців конкурсу: «Іловайськ. 2014» О. Гляделова, М. Дондюка, М. Левіна, М. Лисейка (оформлення К. Большакової, видавництво «Бланк-Прес»), «Camera Lucida. Нотування фотографії» Р. Барта (оформлення Н. Кельм й О. Жук, Музей харківської школи фотографії), «Жовтий метелик» О. Шатохіна (оформлення О. Шахотіна, «Видавництво Старого Лева»), «Довідник безбар'єрності» (оформлення В. Гавриша, ілюстрації О. Дегтярьової, видавництво *st publishing*) та інші. Гран-Прі цього року вирішено не присуджувати. Книжки-переможці представлятимуть Україну на міжнародному конкурсі «Найкращі книги світу», яке організовує німецький фонд *Buchkunst*. Також їх покажуть на книжкових ярмарках у Вільнюсі (Литва), Лейпцигу й Франкфурті (Німеччина).

Простір української дитячої книги «БараБука» оголосив найкращі дитячі та підліткові видання минулого року в одинадцятьох номінаціях, серед яких: «Книжка-картинка року» – «Сукня для Марусі» Г. Олійко (А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА), «Мальопис року» – «Вересова міль» О. Були (Видавництво Старого Лева), «Родинне читання» – «Я, тато і висока гора» Д. Кузьменка (Віват), «Поетична книжка року» – «Диктувала це сорока, а записував їжак» О. Подоляка (Крокус), «Літературна казка року» – «Півник» З. Живки (Видавництво Старого Лева) та інші.

17 січня у київській Центральній бібліотеці імені Т. Г. Шевченка для дітей відбулась презентація «Абетки маленьких переможців», яка побачила світ у видавництві «Креативна агенція “Артіль”» за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України в межах мистецького конкурсу «Книга для зміцнення національної єдності». Українські письменники І. Павлюк, С. Дерманський, Т. Завітайло, Л. Мудрак, С. Пантюк, А. Пермяков, Д. Дроздовський, О. Афонін, В. Кузан написали патріотичні вірші до кожної літери нової української абетки. Малюнки до неї створила художниця О. Завітайло. Книга безплатно розповсюджуватиметься серед бібліотек України.

Кіномистецтво. Кіновідеопрокат

Національний центр Олександра Довженка розпочав показ нової кінопрограми «Ніжне, пристрасне, палке», яку присвячено українським мелодрамам. 18 січня у столичному кінотеатрі-укритті «Кіно42» проєкт відкрила стрічка «Дорогою ціною» (1957) режисера М. Донського. Картину представив керівник кіноархіву, кінознавець О. Телюк.

15 січня у Києві у Національному культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький арсенал» в межах освітньої програми до виставки «Серце землі» пройшов показ оновленої версії українського поетичного кіно «Камінний хрест» (1968) Л. Осики. Фільму передувала вступна лекція керівника науково-програмного відділу Довженко-Центру С. Битюцького.

5 січня у широкий український прокат вийшла історична драма «Щедрик» О. Моргунець-Ісаєнко. Фільм знято у копродукції України та Польщі за сценарієм К. Заставської.

Український інститут разом із ірландською компанією *Usheru* запустили сайт «Ukraine Films», який знайомить світового глядача з українським кіно. Он-лайн ресурс також сприяє доступу до легального перегляду вітчизняних фільмів. Наразі у базі даних зібрано більш як 600 архівних і сучасних стрічок, серед яких, зокрема, новинки від українських режисерів – «Носоріг» О. Сенцова, «Земля блакитна ніби апельсин» І. Цілик, «Стоп-Земля» К. Горностай, «Атлантида» В. Васяновича, «Мої думки тихі» А. Лукіча та інші.

Український онлайн-кінотеатр *MEGOGO* презентував новий вид контенту – фільми на слух. Основою цього формату стали аудіодоріжки кінострічок, доповнені описами дій, які відбуваються на екрані. Функція дозволяє слухати фільми без візуального супроводу.

Бібліотечна справа. Читання

30 січня у столичній Національній бібліотеці України для дітей за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України відбувся круглий стіл «Дитяча книга в Україні», під час якого ініційовано започаткування Дня дитячої книги в Україні, а також створення Асоціації творців дитячої книги. У заході взяли участь представники Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства молоді та спорту України, Державного комітету телебачення та радіомовлення України, Національної спілки письменників України, Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів, Української асоціації працівників бібліотек для дітей, а також письменники, громадські діячі, видавці, бібліотекарі. Під час круглого столу було оголошено лауреата Всеукраїнської премії імені Всеволода Нестайка 2022 року. Ним став письменник В. Запека з книгою «Полінка» (видавництва «Віват»). Відзнаку для сучасних українських дитячих письменників заснували 2021 року Національна секція Міжнародної ради дитячої та юнацької книги, Національна бібліотека України для дітей, ГО «Українська асоціація працівників бібліотек для дітей» та родина Всеволода Нестайка.

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого долучилася до Всеукраїнського проєкту «Книга лікує», започаткованого свого часу дослідником, науковцем О. Сербіним з метою створення бібліотек на базі дитячих лікарень. 18 січня в. о. генерального директора книгозбірні імені Ярослава Мудрого О. Сербін взяв участь у відкритті такої бібліотеки в Консультативно-діагностичній поліклініці НДСЛ «Охмадит», якій було передано художні та пізнавальні видання з обмінного фонду Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. До акції також долучилися постійні партнери проєкту – Наукова бібліотека ім. М. Максимовича та видавництво «Саміт-Книга».

Аматорство

8–14 січня в Івано-Франківську тривав XIV Міжнародний фестиваль «Коляда на Майзлях». Цього року у ньому взяло участь понад пів сотні колективів. Свою коляду заспівали артисти з Івано-Франківщини, духовий оркестр Націона-

льної гвардії України та вертеп Центру «ЯМаріуполь». До фестивалю також онлайн доєдналися колядники з інших країн світу. Найяскравіші виступи увійшли до Гала-концерту, що об'єднав оркестрову музику, сольний спів, дуети, тріо, квартети і багатоголосні різдвяні пісні.

Різдвяний фольклорно-етнографічний фестиваль «Дар» відбувся 15 січня у Хмельницькому обласному художньому музеї. Сім років поспіль його організують учасники громадської організації «Відродження традицій Поділля». Стародавні колядки та щедрівки прозвучали у виконанні гурту «Ладовиці» з Хмельницького, а гостем дійства став фольклорний колектив із Київщини, який очолює О. Заєць.

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування *І. Г. Піленко*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,68. Б/т. Зам. 15. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12